

Mesned İlahiyat Araştırmaları Dergisi / The Journal of Mesned of Theological Studies
ISSN 2667-7075 | e-ISSN 2687-3605 | <https://dergipark.org.tr/tr/pub/mesned>
Cilt (Vol.) 12 Sayı (Issue 2) Güz - (Autumn) 2021

ARAŞTIRMA MAKALESİ | RESEARCH ARTICLE

(Bu makalenin intihal içermediği benzerlik tarama programlarıyla teyit edilmiştir. / The similarity that this article does not contain plagiarism, has been confirmed by plagiarism checker programs.)

Doi: 10.51605/mesned.1017035

Gönderim Tarihi: 31.10.2021 | Kabul Tarihi: 25.12.2021

Proje Anadolu İmam Hatip Liselerinin Öğrenci Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi*

- Evaluation of Project Anadolu Imam Hatip High Schools in Terms of Student Views-

Hümeyra Tarhan**

Tuncay Karateke***

Atf/Citation: Tarhan, Hümeyra; Karateke, Tuncay. "Proje İmam Hatip Liselerinin Öğrenci Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi / Evaluation of Project Imam Hatip High Schools in Terms of Student Views." *Mesned İlahiyat Araştırmaları Dergisi / The Journal of Mesned of Theological Studies*, (Güz 2021-2): 481-516.

Öz:

Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasıyla birlikte kabul edilen Tevhid-i Tedrisat Kanunu'nun 4. maddesi İmam Hatip Liseleri'nin kurulmasının yasal dayanağı olmuştur. İmam Hatip Liseleri kurulduğundan günümüze kadar ülkedeki siyasi yapılanma ile paralel bir gelişim göstermiştir. Açıldığı dönemden kısa bir süre sonra çeşitli sebeplerle kapatılan bu okullar, yaklaşık 20 yıl sonra 1951 yılında Demokrat Parti döneminde yeniden açılmış ve varlığını günümüze kadar devam ettirmiştir. 1951 yılından 1990'lı yıllara kadar nitelik bakımından gelişen, nicelik bakımından artış gösteren bu okullar, 28 Şubat süreci ve 8 yıllık kesintisiz eğitimin başlaması ile büyük bir darbe almıştır. Bu süreçte imam hatiplerin ortaokul kısımları kapatılmış ve sadece lise kısımları zorunlu eğitime devam etmiştir. 2012 yılında yürürlüğe konulan 6287 sayılı kanunla 4+4+4=12 yıllık eğitim sistemine geçilmiştir. Bu yeni sistem ile birlikte İmam Hatip Ortaokulları yeniden açılmaya başlanmıştır. Bu dönemde yine İmam Hatip Lisesi ve meslek lisesi öğrencilerinin önündeki kısıtlı probleminin tamamen kaldırılması da önemli bir gelişme olmuştur. Böylece yeni İmam Hatip Liseleri'nin açılması hızlanmıştır. Milli Eğitim Bakanlığı'nın 2010 yılında yayınladığı genelgele ile tüm liselerin aşamalı olarak

* Bu çalışma 2021 yılında Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'ne sunulan "Proje İmam Hatip Liselerinin Öğrenci, Öğretmen ve İdareci Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi" adlı yüksek lisans tezinden türetilmiştir.

** Doktora Öğrencisi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, humeyratarhan@gmail.com. Orcid: 0000-0002-6553-5458

*** Doç. Dr., Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, tkarateke@firat.edu.tr. Orcid: 0000-0002-0061-1405.

Anadolu Lisesi'ne dönüştürülmesi kararı alınmıştır. Bu genelge kapsamında 2014-2015 eğitim öğretim yılı itibarıyla ortaöğretime geçişte sistem bütünlüğü sağlamak adına İmam Hatip Liseleri'ne de Anadolu Lisesi statüsü kazandırılmıştır. Böylece İmam Hatip Liseleri için yepyeni bir dönem başlamıştır.

Anadolu İmam Hatip Liseleri daha nitelikli eğitim vermek, öğrencilerin ilgi ve kabiliyetleri doğrultusunda yetişmelerine imkân tanımak için program çeşitliliğine gitmiştir. 1 Eylül 2016 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanan 'Millî Eğitim Bakanlığı Özel Program ve Proje Uygulayan Eğitim Kurumları' yönetmeliğiyle belirli programları uygulayan okulların "proje okulu" olarak tanımlanması kararlaştırılmıştır. Bu yönetmelik proje okullarının usul ve esaslarını belirlemiştir. Bu bağlamda Proje İmam Hatip Liseleri açılmıştır. Bu çerçevede, öğrencilerin fen bilimleri, sosyal bilimler, ilahiyat, yabancı dil, hafızlık, spor ve sanat alanlarında daha yoğun bir eğitim alarak hem kendilerini geliştirmeleri hem de üniversiteye hazırlanmalarını sağlamak amaçlanmıştır. Bu bağlamda açılan Anadolu İmam Hatip Liseleri şu şekilde sıralanmaktadır: (1) Fen ve Sosyal Bilimler programı uygulayan Anadolu İmam Hatip liseleri, (2) Geleneksel, Görsel ve Çağdaş Sanatlar, Müzik ve Spor programları uygulayan Anadolu İmam Hatip liseleri, (3) Hazırlık Sınıfı Uygulayan (Arapça, İngilizce, Almanca, İspanyolca, Rusça) Anadolu İmam Hatip Liseleri, (4) Hafızlık programı uygulayan Anadolu İmam Hatip Liseleri, (5) Uluslararası AİHL (6) Teknoloji programı uygulayan Anadolu İmam Hatip Liseleri .

Proje Anadolu İmam Hatip Liseleri yeni açılan eğitim kurumları olduğu için araştırılmaya ve yeni bulgular bulmaya ihtiyacı olan bir alandır. Bu çalışmanın da amacı; İmam Hatip Liseleri'nde okulun niteliğinin ve eğitim kalitesinin artırılmasına yönelik olarak uygulanan program çeşitliliğini bu okullarda öğrenim gören öğrenci görüşlerine göre değerlendirmektir. Aynı zamanda program çeşitliliğine dayalı olarak açılan Proje Anadolu İmam Hatip Liseleri hakkında bilgi verilmesi de amaçlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu, 2019 - 2020 eğitim öğretim yılında Elazığ Şehit Eyüp Oğuz Fen ve Sosyal Bilimler Proje İmam Hatip Lisesi'nde öğrenim gören 23 öğrenci olmaktadır. Araştırmada amaçlı örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Maksimum çeşitlilik örnekleme yönteminde amaç; küçük bir örneklem oluşturup, bu örneklem ile çalışılan probleme taraf olacak bireylerin çeşitliliğini maksimum derecede yansıtmaktır. Çalışmamızda nitel araştırma yöntemlerinden olan durum çalışması kullanılmıştır. Durum çalışması desenlerinden ise bütüncül tek durum deseni kullanılmıştır. Durum çalışması; güncel bir olguyu kendi gerçek yaşam çerçevesi içinde çalışan, olgu ve içinde bulunduğu içerik arasındaki sınırların kesin hatlarıyla belirgin olmadığı ve birden fazla veri kaynağı ve kanıtın bulunduğu durumlarda kullanılan araştırma desendir. Araştırmada veriler araştırmacı tarafından hazırlanmış yapılandırılmış görüşme formuyla elde edilmiştir. Verilerin analizinde ise nitel araştırma modeline uygun olarak içerik analizi ve betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Toplanan veriler kelime işlemciye aktarılmış ve sonrasında kodlanarak, temalar oluşturulmuş ve yorumlanmıştır. Bu kod ve temalar tablolar yoluyla da görsel olarak sunulmuştur. Çalışmanın sonunda ise elde edilen bulgular yorumlanmış ve öneriler sunulmuştur. Araştırma sonunda katılımcı öğrencilerin Proje Anadolu İmam Hatip Liseleri ile ilgili görüşlerinin genel itibarıyla olumlu olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca Proje Anadolu İmam Hatip Liseleri'nde öğrenim gören öğrencilerin akademik başarıyı temel amaç olarak gördükleri tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Din Eğitimi, İmam Hatip Lisesi, Proje İmam Hatip Lisesi, Program Çeşitliliği, Fen ve Sosyal Bilimler Proje Anadolu İmam Hatip Lisesi Öğrencisi.

Summary:

Article 4 of the Law of Unification of Education, which was accepted with the establishment of the Republic of Turkey, became the legal basis for the establishment of Imam Hatip High Schools. Imam Hatip High Schools have developed in parallel with the political structure in the country since their establishment. These schools, which were closed for various reasons shortly after their opening, were reopened in 1951 after approximately 20 years during the Democratic Party era and have continued to exist to the present day. these schools, which developed in terms of qualifications and increased in terms of quantity from 1951 to the 1990s, received a big blow with the February 28 process and the start of 8 years of uninterrupted education. In this process, the secondary school sections of the imam hatips were closed and only the high school sections continued a difficult edu-

cation. With the law numbered 6287, which entered into force in 2012, a 4+4+4=12-year education system was introduced. With this new system, Imam Hatip Secondary Schools were reopened. With the circular issued by the Ministry of National Education in 2010, it was decided to gradually transform all high schools into Anatolian high schools. Within the scope of this circular, Imam Hatip High Schools were also given the status of Anatolian high school in order to ensure system integrity in the transition to secondary education as of the 2014-2015 academic year. Thus, a brand new era has begun for Imam Hatip High Schools.

Anatolian Imam Hatip High Schools have diversified their programs in order to provide more qualified education and to allow students to grow in line with their interests and abilities. With the regulation of the Ministry of National Education, Educational Institutions Implementing Special Programs and Projects, published in the Official Gazette on September 1, 2016, it was decided to define schools that implement certain programs as "project schools". This regulation determined the procedures and principles of the project schools. In this context, Project Imam Hatip High Schools were opened. In this context, it is aimed to ensure that students both improve themselves and prepare for university by receiving more intensive education in the fields of science, social sciences, theology, foreign language, hafiz, sports and art. In this context, the following six types of Anatolian Imam Hatip High Schools were opened: (1) Anatolian imam hatip high schools implementing Science and Social Sciences programs (2) Anatolian imam hatip high schools implementing Traditional, Visual and Contemporary Arts, Music and Sports programs (3) Anatolian Imam Hatip High Schools with Prep Class (Arabic, English, German, Spanish, Russian) (4) Anatolian imam hatip high schools that implement the Hafiz program (5) International Anatolian Imam Hatip High Schools (6) Anatolian imam hatip high schools that implement the technology program.

Since Project Anatolian Imam Hatip High Schools are newly opened educational institutions, it is an area that needs to be researched and to find new findings. The aim of the study is to evaluate the variety of programs applied to increase the quality of the school and the quality of education in Imam Hatip High Schools according to the opinions of the students studying in these schools. At the same time, it is aimed to give information about the Project Anatolian Imam Hatip High Schools, which were opened based on the program diversity. The study group of the research consists of 23 students studying at Elazığ Şehit Eyüp Oğuz Science and Social Sciences Project Imam Hatip High School in the 2019 - 2020 academic year. Maximum variation sampling method, one of the purposive sampling methods, was used in the research. The purpose of maximum diversity sampling; The aim is to create a small sample and to reflect the diversity of individuals who will be party to the problem studied with this sample at the maximum level. In our study, the case study, which is one of the qualitative research methods, was used. One of the case study designs, the holistic single case design was used. Case study is a research design used in situations where the boundaries between the phenomenon and its content are not clearly defined and there is more than one data source and evidence, even if you study a current phenomenon in its real-life context. In the research, the data were obtained through a structured interview form prepared by the researcher. In the analysis of the data, content analysis and descriptive analysis methods were used in accordance with the qualitative research model. The collected data was transferred to the word processor and then coded, themes were created and interpreted. These codes and themes are also presented visually through tables. At the end of the study, the findings were interpreted and suggestions were presented. At the end of the research, it was determined that the opinions of the participant students about Project Anatolian Imam Hatip High Schools were generally positive. In addition, it has been determined that the students studying at Project Anatolian Imam Hatip High Schools see academic success as the main goal.

Keywords: Religious Education, Imam Hatip High School, Project Imam Hatip High School, Program Diversity, Science and Social Sciences Project Anatolian Imam Hatip High School Student.

1. GİRİŞ

Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasıyla birlikte yeni devlet düzenini oluşturmak için birçok alanda düzenlemeler yapılmıştır. Eğitim alanıyla ilgili yapılan değişikliklerin temeli ise Tevhid-i Tedrisat Kanunu'dur. Bu kanunun 4. maddesi gereğince imam hatip mektepleri açılmış ve bu okullar Türk eğitim sisteminin temel kurumlarından biri olmuştur.¹

1924 yılında kanun gereğince açılan imam hatip liseleri 1930 yılından itibaren dönemin siyasi hareketlenmeleri sebebiyle kapatılmış ve 1950 yılında tekrar açılmıştır.² İmam Hatip Liseleri bu tarihten itibaren ülkedeki dönemsel hareketlenmelerden etkilense de varlığını günümüze kadar devam ettirmiştir.

İmam hatip liselerinin tarihi sürecine baktığımızda farklı programların uygulandığı görülmektedir. Bu programlardan ilki 1985 yılında İstanbul Beykoz'da açılan Almanca yabancı dil ağırlıklı Anadolu İmam Hatip Lisesi uygulamasıdır.³ Daha sonra Kartal Anadolu İmam Hatip Lisesi adını alan bu okulun açılış amacı; Almanya'daki vatandaşlarımızın çocuklarının Türkiye'ye getirilerek bu okullarda yetiştirilmesiydi. Bu okul ilk yıllarda kuruluş amacı doğrultusunda Almanya'dan gelen işçi çocuklarının eğitim gördüğü bir kurum iken sonraki yıllarda bu nitelikteki öğrenciler gelmez olmuştur. Sonrasında ise bu okul Türkiye'den sınavla alınan öğrencilerle eğitime devam etmiştir. Kartal Anadolu İmam Hatip Lisesi daha sonrasında üniversite sınavlarında gösterdiği başarılar ile kendinden söz ettirir hale gelmiştir. Nitekim 1994 ve 1995 yılların-

¹ İsmet Parmaksızoğlu, *Türkiye'de Din Eğitimi* (Ankara: Milli Eğitim Basımevi, 1966), 25; Halis Ayhan, *Türkiye'de Din Eğitimi* (İstanbul: Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları, 2014), 48.

² Mustafa Öcal, "İmam Hatip Liselerinde Din Eğitimi" *Din Eğitimi*, ed. Mustafa Köylü, (İstanbul: Ensar Neşriyat, 2017), 235-236; Mustafa Öcal, *Osmanlı'dan Günümüze Türkiye'de Din Eğitimi*, (İstanbul: Dergâh Yayınları, 2015), 192-195; Ayhan, *Türkiye'de Din Eğitimi*, 177, 182-183, 199. ; İrfan Bozan, *Devlet ile Toplum Arasında Bir Okul: İmam Hatip Liseleri Bir Kurum: Diyanet İşleri Başkanlığı* (İstanbul: TESEV Yayınları, 2007), 20; Zeki Salih Zengin, "Kurtuluş Savaşı Döneminde Ve Cumhuriyetin Başlarında Türkiye'de Medreseler Ve Din Eğitimi", *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 43/2, 2002, 277-313; Parmaksızoğlu, *Türkiye'de Din Eğitimi*, 24-25; Ayhan, *Türkiye'de Din Eğitimi*, 51- 52.

³ Mustafa Öcal, "Türkiye'nin ve İslam Aleminin İnşasında Uluslararası ve Proje Anadolu İmam Hatip Liselerinin yeri ve Önemi", *Geleceğin İnşasında İmam Hatip Okulları* ed. İbrahim Aşlamacı vd. (Malatya: İnönü Üniversitesi Yayınevi, 2017), 2/ 13-46.

da üniversite sınavlarında bu okuldan mezun olan öğrenciler Türkiye derecesi elde etmişlerdir. Bu program daha sonra yaygınlaştırılmıştır.⁴

İmam hatiplerle ilgili 1985 yılından sonra bir diğer farklı uygulama ise 2004 yılında olmuştur. Din Öğretimi Genel Müdürlüğü ile Türkiye Diyanet Vakfı'nın imzaladığı protokol çerçevesinde Uluslararası Anadolu İmam Hatip Liseleri'nin açılması kararlaştırılmıştır. Böylece başta Balkanlar, Kafkaslar ve Afrika ülkeleri olmak üzere din eğitimine ihtiyaç duyan Müslümanların yaşadığı diğer ülkelerdeki başarılı öğrencilerin ülkemize getirilerek imam-hatip liselerinde eğitim görmeleri kararlaştırılmıştır.⁵

İmam hatip liseleri ile ilgili diğer bir uygulama ise 2014 yılında olmuştur. Bu yılda öğrencilerin ilgi alanları doğrultusunda kendilerini geliştirmelerine fırsat vermek amacıyla “program çeşitliliği” uygulaması hayata geçirilmiştir. Bu çerçevede, öğrencilerin fen bilimleri, sosyal bilimler, ilahiyat, yabancı dil, hafızlık, spor ve sanat alanlarında daha yoğun bir eğitim alarak hem kendilerini geliştirmeleri hem de üniversiteye hazırlanmalarını sağlamak amaçlanmıştır. Bu bağlamda (1) fen ve sosyal bilimler, (2) geleneksel, görsel ve çağdaş sanatlar, musiki ve spor, (3) hazırlık sınıfı uygulayan (Arapça, İngilizce, Almanca, İspanyolca, Rusça), (4) hafızlık, (5) uluslararası AİHL (6) yabancı dil hazırlık ve fen bilimleri uygulayan teknoloji⁶ programı uygulayan AİHL'ler açılmıştır.⁷

2014 yılında MEB'e “proje okulu” açma yetkisi veren 6528 sayılı kanun⁸ çerçevesinde 01.09.2016 tarih ve 29818 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan “Milli Eğitim Bakanlığı Özel Program ve Proje Uygulayan Eğitim Kurumları Yönetmeliği”yle belirli programları uygulayan okulların “proje okulu” olarak tanımlanması kararlaştırılmıştır. Proje okullarının usul ve esaslarını belirleyen bu yönetmelik çerçevesinde AİHL içerisinde proje okulu olma şartlarını⁹ taşıyanlar

⁴ Bozan, *Devlet ile Toplum Arasında Bir Okul: İmam Hatip Liseleri Bir Kurum: Diyanet İşleri Başkanlığı*, 20.

⁵ Öcal , “Türkiye'nin ve İslam Âleminin İnşasında Uluslararası ve Proje Anadolu İmam Hatip Liselerinin Yeri ve Önemi”, 18.

⁶ Milli Eğitim Bakanlığı, Din Öğretimi Genel Müdürlüğü, *Anadolu İmam Hatip Liselerinde Program Çeşitliliği (Proje Okulları)*, 2019, 6-8.

⁷ Din Öğretimi Genel Müdürlüğü, “Yeni dönem kitapçık”, Erişim Tarihi: 23.12.2021, http://dogm.meb.gov.tr/pdf/Yeni_Donem_Kitapcik.pdf.

⁸ Milli Eğitim Temel Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, *Resmi Gazete* 28941 (1 Mart 2014), Kanun No. 6528, md. 22/9.

⁹ T.C. Resmi Gazete, Milli Eğitim Bakanlığı Özel Program ve Proje Uygulayan Eğitim Kurumları Yönetmeliği, Sayı:29818, 01.09.2016.

proje okulu olarak belirlenmiştir. Proje okulu olma şartlarını taşımayanlar ise program çeşitliliğini uygulamaya devam etmiştir. Proje AİHL'lerde hafızlık ve fen ve sosyal bilimler programı temel program olup, bazı Proje AİHL'lerde birden fazla program uygulanmasına imkân verilmektedir.¹⁰

Proje AİHL'lerini diğer AİHL'lerden farklı kılan bazı özellikler bulunmaktadır. Öncelikli olarak okul müdürüne yardımcılarını ve öğretmenlerini seçme yetkisi verilmiştir. Bunun yanında yönetici ve öğretmenlerin en fazla sekiz yıl çalışabilmesi, her yıl performans değerlendirmesinin yapılması, merkezi sınavla öğrenci alınması, sınıf mevcudunun 30 kişi ile sınırlı olması, danışma kurullarının oluşturulması, proje yürütme komisyonunun kurulması, koordinatör öğretmen görevlendirilmesi, farklı programların uygulanması, her okul için vizyon belgelerinin olması, üniversite ve STK'larla protokoller yapılabilmesine imkân verilmiştir.¹¹

Diğer AİHL'lerden farklı olarak Proje AİHL'lerde her bir program türü için farklı ders yüklerini içeren programlar 2018-2019 öğretim yılı itibariyle uygulamaya konulmuştur. Fen ve sosyal bilimler programı uygulayan Proje AİHL'lerin toplam ders yükü diğer AİHL'ler gibi 40 saat olmakla birlikte, meslek dersleri 5 saat¹² daha az işlenmektedir.¹³

İlgili literatür incelendiğinde imam hatip liseleri üzerine yapılmış birçok çalışmanın olduğu görülmektedir.¹⁴ Ancak Proje Anadolu İmam Hatip Liseleri için sınırlı sayıda çalışma bulunmaktadır. Bu konuda Öcal¹⁵ yapmış olduğu çalışmada imam hatip liseleri ve uluslararası proje imam hatip liseleri hakkında

¹⁰ Mahmut Zengin - Davut Karaman, "Öğrencilerin Proje Anadolu İmam Hatip Liselerini Tercih Nedenleri ve Mesleki Eğilimleri", *İlahiyat Tetkikleri Dergisi*, Aralık 2020/2, 410.

¹¹ Milli Eğitim Bakanlığı Özel Program ve Proje Uygulayan Eğitim Kurumları Yönetmeliği, md. 5-17; Zengin - Karaman, "Öğrencilerin Proje Anadolu İmam Hatip Liselerini Tercih Nedenleri ve Mesleki Eğilimleri", 410.

¹² Karşılaştırılmalı ders çizelgesi için bakınız: Din Öğretimi Genel Müdürlüğü, "Yeni dönem kitapçık", Erişim Tarihi: 23.12.2021, http://dogm.meb.gov.tr/pdf/Yeni_Donem_Kitapcik.pdf.

¹³ Zengin - Karaman, "Öğrencilerin Proje Anadolu İmam Hatip Liselerini Tercih Nedenleri ve Mesleki Eğilimleri", 412.

¹⁴ Recep Kaymakcan - İbrahim Aşlamacı, "İmam-Hatip Liseleri Literatürü Üzerine Bibliyografik Bir İnceleme", *Değerler Eğitimi Dergisi*, 9 (22) 2011, 71-101; Kaya, vd., "İmam Hatip Liseleri Üzerine Kapsamlı Bir Literatür Taraması", *Talim: Journal of Education in Muslim Societies and Communities*, 4 (1) 2020, 79-113.

¹⁵ Mustafa Öcal, "Türkiye'nin ve İslam Âleminin İnşasında Uluslararası ve Proje Anadolu İmam Hatip Liselerinin Yeri ve Önemi", 13-46.

genel bilgi vermiştir. Altıntaş¹⁶ ise yabancı dil programı uygulayan proje imam hatip liselerinde karşılaşılan problemler üzerinde çalışmıştır. Karaman¹⁷ da yaptığı çalışmada proje okullarında görev yapan idareci görüşlerini değerlendirmiştir. Karaman çalışmasında proje okul uygulaması ile akademik, sosyal, kültürel alanlarda İHL'lerin beklenen nitelik ve kaliteyi yakaladığı, bu uygulamanın sürdürülebilir bir uygulama olduğu ve diğer okul paydaşlarına da yaygınlaştırılması gerektiği sonucunu elde etmiştir. Zengin ve Karaman¹⁸ da öğrencilerin Proje Anadolu İmam Hatip Liseleri'nin tercih edilme nedenleri ve mesleki eğilimlerine yönelik bir çalışma yapmıştır. Fakat bu okullarda öğrenim gören öğrencilerin okullarıyla ilgili genel görüşlerini içeren ve değerlendiren bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu çalışma ile öğrenci görüşlerine göre proje imam hatip liselerini değerlendirmek amaçlanmıştır.

Bu amaç doğrultusunda araştırmanın alt amaçları şunlardır:

- 1- Öğrencilerin Proje Anadolu İmam Hatip Lisesi'ni tercih etme sebepleri nelerdir?
- 2- Öğrencilerin Proje Anadolu İmam Hatip Lisesi idarecileriyle ilgili görüşleri nelerdir?
- 3- Öğrencilerin meslek derslerine giren öğretmenleri ile ilgili görüşleri nelerdir?
- 4- Öğrencilerin kültür derslerine giren öğretmenleri ile ilgili görüşleri nelerdir?
- 5- Öğrencilerin Proje Anadolu İmam Hatip Lisesi'ndeki arkadaş ortamıyla ilgili görüşleri nelerdir?
- 6- Öğrencilerin Proje Anadolu İmam Hatip Liseleri'nde verilen eğitim ile ilgili görüşleri nelerdir?

¹⁶ Muhammed Esad Altıntaş, "Yabancı Dil Hazırlık Sınıfı Olan Proje İmam Hatip Liselerinde Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri- Nitel Bir Araştırma", *Geleceğin İnşasında İmam Hatip Okulları* (Ed. İlhan Erdem- İbrahim Aşlamacı-Recep Uçar), (Malatya: İnönü Üniversitesi Yayınevi, 2017) 2/ 47-63.

¹⁷ Davut Karaman, "Yöneticilerine göre Anadolu İmam Hatip Liselerindeki program çeşitliliği ve proje okul uygulamasının değerlendirilmesi", *Türkiye Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 11, (2021), 11-38.

¹⁸ Zengin - Karaman, "Öğrencilerin Proje Anadolu İmam Hatip Liselerini Tercih Nedenleri ve Mesleki Eğilimleri", 403-431.

7- Öğrencilerin Proje Anadolu İmam Hatip Lisesi'nde yapılan etkinliklerle ilgili görüşleri nelerdir?

8-Öğrencilere göre Proje Anadolu İmam Hatip Liseleri'ni diğer eğitim kurumlarından ayıran özellikleri nelerdir?

9- Proje Anadolu İmam Hatip Lisesi'ndeki öğrencilerin okuldan mezun olduktan sonraki eğitim planları nasıldır?

2. YÖNTEM

Çalışmamızın bu bölümünde; araştırma yaklaşımı, çalışma grubu, verilerin toplanma süreci ve verilerin çözümlenmesi ile ilgili açıklamalara yer verilmiştir.

2.1. Araştırma Yaklaşımı

Araştırma, sorunların çözümlenmesi sürecinde bilimsel yöntemlerin sistematik olarak uygulanmasıdır.¹⁹ Bu bağlamda sosyal bilimlerde araştırmalar, temel aldıkları felsefeye göre nicel ve nitel araştırma olarak ikiye ayrılırlar.²⁰ Bu çalışmada ise araştırma yaklaşımı olarak nitel araştırma modeli kullanılmıştır.

Nitel araştırma, gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma olarak tanımlanabilir.²¹ Çalışmamızda nitel araştırma yöntemlerinden olan durum çalışması kullanılmıştır. Durum çalışması; güncel bir olguyu kendi gerçek yaşam çerçevesi içinde çalışan, olgu ve içinde bulunduğu içerik arasındaki sınırların kesin hatlarıyla belirgin olmadığı ve birden fazla veri kaynağı ve kanıtın bulunduğu durumlarda kullanılan araştırma desendir.²² Bu çalışmada Proje AİHL mevcut durumunu öğrenci gözüyle ortaya koymak amaçlandığından nitel araştırma yöntemlerinden durum deseni tercih edilmiştir.

¹⁹ Şener Büyüköztürk vd, *Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (Ankara: Pegem Akademi, 2019), 11.

²⁰ Büyüköztürk vd, *Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, 12.

²¹ Ali Yıldırım-Hasan Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (Ankara: Seçkin yayıncılık, 2016), 41.

²² Yıldırım-Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, 289.

2.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu Elazığ Şehit Eyüp Oğuz Fen ve Sosyal Bilimler Proje İmam Hatip Lisesi 2019 - 2020 eğitim öğretim yılında öğrenim gören öğrencilerden oluşmaktadır. Araştırmada amaçlı örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Maksimum çeşitlilik örneklemesinde amaç; küçük bir örneklem oluşturup, bu örneklem ile çalışılan probleme taraf olacak bireylerin çeşitliliğini maksimum derecede yansıtmaktır.²³ Maksimum çeşitlilik örneklemesinin iki yararı vardır: Örnekleme dâhil her durumun kendi boyutlarıyla ayrıntılı şekilde tanımlanması ve farklı özellik gösteren durumlar arasından ortak temalar ortaya çıkarılmasıdır.²⁴ Böylece farklı sınıflardan öğrenciler örnekleme dâhil edilerek, Proje AİHL'ye ilişkin ortak temalar ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Elazığ Şehit Eyüp Oğuz Fen ve Sosyal Bilimler Proje İmam Hatip Lisesi 2019 - 2020 eğitim öğretim yılında öğrenim gören öğrencilerden araştırmamıza katılanlar ile ilgili bilgiler aşağıda gösterilmiştir:

²³ Yıldırım-Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, 119.

²⁴ Yıldırım-Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, 120.

Tablo 1. Çalışmaya Katılan Öğrenciler İle İlgili Bilgiler

KOD	GÖRÜŞME SÜRESİ*	SAYFA SAYISI
9Kö1	10 dk	3 sayfa
9Kö2	8 dk	5 sayfa
9Kö3	11 dk	5sayfa
10Kö1	13 dk	4 sayfa
10Kö2	7 dk	5 sayfa
10Kö3	6 dk	3 sayfa
10Eö1	7 dk	3 sayfa
11Kö1	11 dk	3 sayfa
11Kö2	8 dk	4 sayfa
11Kö3	9 dk	4 sayfa
11Kö4	12 dk	4 sayfa
11Eö1	13 dk	4 sayfa
11Eö2	10 dk	4 sayfa
11Eö3	7 dk	4 sayfa
12Kö1	10 dk	3 sayfa
12Kö2	8 dk	3 sayfa
12Kö3	7 dk	4 sayfa
12Kö4	8 dk	4 sayfa
12Kö5	14 dk	5 sayfa
12Kö6	9 dk	3 sayfa
12Kö7	11 dk	5 sayfa
12Eö1	11 dk	3 sayfa
12Eö2	14 dk	5 sayfa

*Bu görüşme süreleri öğrencilere form hakkındaki açıklama dakikalarıdır. Öğrenciler cevaplarını yazılı olarak vermişlerdir.

Çalışmaya okuldaki her sınıf kademesinden öğrenci seçmeye dikkat ettik. Çalışmaya toplam yirmi üç öğrenci katılmıştır. Bu öğrencilerden on yedisi kız öğrenci, altı tanesi ise erkek öğrenciden oluşmaktadır. Kız öğrenciler Kö, erkek öğrenciler ise Eö şeklinde kodlanarak hangi sınıf düzeyinde ise o sınıf düzeyi-

nin numarası (9Kö1, 11Eö1 gibi) eklenmiştir. Sınıf kademesi olarak 9. Sınıfta öğrenim gören üç kız öğrenci, 10. sınıfta öğrenim gören üç kız bir erkek öğrenci, 11. Sınıfta öğrenim gören dört kız öğrenci üç erkek öğrenci, 12. sınıfta ise yedi kız öğrenci iki erkek öğrenci ile görüşülmüştür. Sınıf kademesi büyük olan sınıflardaki öğrencilerin okullarına dair deneyimleri daha fazla olacağı düşünüldüğü için bu kademedeki öğrenci sayıları daha fazla tutulmuştur.

2.3. Veri Toplama Araçları ve Verilerin Toplanması

Bu araştırma yarı yapılandırılmış görüşme formu geliştirilerek sürdürülmüştür. Görüşme formunun geliştirilmesinde gerekli literatür taranmış ve alanın uzmanlarının görüşlerinden yararlanılmıştır. Öğrenciler için hazırlanan yapılandırılmış görüşme formu dokuz sorudan oluşmaktadır.

Çalışmada öncelikle Fırat Üniversitesi'nden etik kurul onayı alınmıştır.²⁵ Ardından araştırmanın yapılacağı kurum için Elazığ İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden gerekli izinler alınmıştır. Araştırmamızı yapacağımız süreçte ülkemizde meydana gelen salgın hastalık nedeniyle okullar uzun bir dönem yüz yüze eğitime ara vermiştir. Bu sebeple bu süreçte öğrenciler ile yüz yüze görüşmemiz mümkün olmamıştır. Ve bu salgın hastalık süreci çalışmamızın süresinin uzamasına sebep olmuştur. Bu nedenle öğrenciler ile öncelikle telefonda konuşulup çalışmanın amacı hakkında bilgi verilmiştir. Daha sonrasında ise öğrencilere e-posta ile gönderdiğimiz görüşme formunu cevaplamaları sağlanmıştır. Her bir soru öğrencilere detaylı bir şekilde anlatılmıştır. Görüşme formunu cevaplamaları için yeterli miktarda süre verilmiştir. Ve görüşme formları yine aynı yolla toplanmıştır. Öğrenciler ile soruları cevaplama süresi içinde iletişim halinde olunmuş ve öğrenciler anlaşılmayan kısımları sorabilmişlerdir.

2.4. Verilerin Analizi

Verilerin analizinde, nitel araştırma modeline uygun olarak içerik analizi yöntemi ve betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. İçerik analizinde temel amaç toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır²⁶. Betimsel analizde ise amaç elde edilen bulguları düzenlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde okuyucuya sunmaktır. Betimsel analizde bireylerin görüşlerini daha net yansıtmak için doğrudan alıntılara sık sık yer verilir.²⁷ Nitel araştırmada verile-

²⁵ Etik Kurul Kararı: 01/1/09.01.2020

²⁶ Yıldırım-Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, 242.

²⁷ Yıldırım-Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, 239.

rin analizi farklı programlarla yapılabilmektedir. Bu araştırmada elde edilen verilerin analizinde kelime işlemci (Microsoft Office programı) kullanılmıştır. Toplanan veriler kelime işlemciye aktarılmış ve sonrasında kodlanarak, temalar oluşturulmuş ve yorumlanmıştır. Bu kod ve temalar tablolar yoluyla da görsel olarak sunulmuştur.

Verilerin analizinden sonra elde edilen bulgular Fırat Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nden bir profesör ve İlahiyat Fakültesi'nden bir öğretim görevlisi ile paylaşılmıştır ve onların sunduğu öneriler doğrultusunda ilerlemeye çalışılmıştır. Elde edilen bulguların yorumlanması esnasında doğrudan alıntılar ile bulguların tutarlığı ve geçerliliği desteklenmiştir.²⁸

3. BULGULAR

Bu bölümde öğrencilerin Proje AİHL'yi tercih sebepleri, okul idarecileriyle ilgili görüşleri, meslek dersi ve kültür dersleri öğretmeniyle ilgili düşünceleri, okuldaki arkadaş ortamıyla ilgili görüşleri, aldıkları eğitimle ilgili fikirleri, okulları hakkındaki düşünceleri ve okul sonrası üniversite tercihleriyle ilgili görüşleri ele alınmıştır.

3.1. Öğrencilerin Proje Anadolu İmam Hatip Lisesi'ni Tercih Etme Nedenleri

Araştırmaya katılan öğrencilerin Proje AİHL tercih etme nedenleri Tablo 2'de gösterilmiştir:

²⁸ Yıldırım-Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, 282.

Tablo 2. Öğrencilerin Proje AİHL'yi tercih etme nedenleri

KATEGORİLER	GÖRÜŞLER	N
YAKIN ÇEVRE	Aile ile birlikte	12
	Öğretmen	4
	Arkadaş	1
OKUL	Müfredat ve eğitim kalitesi	14
	Din eğitimi derslerinin veriliyor olması	9
	Öğretmen kadrosu	7
	Okulun tanıtımı	5
	Okulun coğrafi konumu	2
	Okuldaki arkadaş ortamı	1
	Karma eğitim olmayışı	1
DİĞER	Sınav sonucu (LGS- TEOG)	10
	Ortaokulu İHO'da okumuş olmak	5
	Tesadüfen ve ya bilinçsiz tercih	2
	Okul hakkında fikrim yoktu	1

Tablo 2’de görüldüğü gibi öğrencilerin Proje AİHL’yi tercih etme sebepleri arasında okul temasının ön plana çıktığı görülmektedir. Okul temasında yer alan görüşlere göre öğrenciler Proje AİHL’de verilen eğitimin kalitesi, din eğitimi veriliyor olması, öğretmen kadrosu gibi faktörlerin tercihlerinde etkili olduğunu belirtmişlerdir. Bu konuyla ilgili bazı öğrenci görüşleri şu şekildedir:

9Kö3: Proje imam hatip liselerinin bana göre en büyük özelliği öğrencilerini tıp, hukuk ve mühendislik gibi toplumda yeri yüksek olan fakültelere sokmasının yanında dini olarak gayet güzel bir eğitim veriyor olmaları aynı zamanda öğretmenlerinin özenle seçiliyor olmaları.

10Eö1: Öncelikli sebebim fen derslerinin yanında dini dersleri de en iyi şekilde öğrenmekti. Ayrıca proje okulu olduğu için okul müdürümüzün öğretmen kadrosunu kendi seçme yetkisi var bu da önemli bir sebepti.

Öğrencilerin Proje AİHL'yi tercih etmesinde çevre temasın içerisinde, aile, öğretmen ve arkadaş çevresinin etkili olduğu anlaşılmaktadır. Bu konuyla ilgili bazı öğrenci görüşleri şu şekildedir:

10Kö2: Öncelikle dürüst olmak gerekirse Proje Anadolu İmam Hatip Lisesi'nde okumak benim tercihim değildi. Ailem benden habersiz ilk sıralara eklediği için burada okumak zorunda kalmıştım.

11Kö1: Ve bir başka sebep ise İmam Hatip okulunda çalışan annemin diğer meslektaşlarından aldığı duyular. Annem de imam hatip çıkışlı olduğu için benim de imam hatipte okumamı çok istedi.

Öğrencilerin Proje AİHL'yi tercihlerini etkileyen diğer önemli faktörlerin ise sınav puanları, ortaokulu İHL'de okumuş olmak ve tesadüfen kaynaklandığı görülmektedir. Bu konuyla ilgili bazı öğrencilerin görüşleri şu şekildedir:

10Kö1: Okulumu tercih etmemdeki en büyük faktör LGS sonucum. Şehirimizdeki iki fen lisesine girememem sonucu 3. okul olan nitelikli bir Anadolu lisesine gitmektense ailemin de isteği üzerine okulumu tercih ettim.

9Kö2: Ortaokulu Konya Ulubatlı Hasan İmam Hatip Ortaokulu'nda okumuş olmam lisede proje imam hatip okulu seçmemdeki etkenlerden biriydi.

3.2. Öğrencilerin Proje Anadolu İmam Hatip Lisesindeki İdarecileriyle İlgili Görüşleri

Öğrencilerin Proje AİHL' deki idareciler ile ilgili görüşleri Tablo 3 'de gösterilmiştir.

Tablo 3. Öğrencilerin İdareciler ile İlgili Görüşleri

KATEGORİLER	GÖRÜŞLER	N
OLUMLU	Çok çalışan, çabalı	14
	Öğrenci ve fikirlerine değer veren	8
	Özverili ve fedakâr	8
	İşinin ehli ve vizyon sahibi	5
	Samimi ve içten	5
	Çözüm odaklı	5
	Aile gibi	5
	Kültürel ve manevi değerlere önem	4
	Disiplinli	4
	İletişimleri iyi	3
	Maddi manevi destek	2
	Eleştiri ve önerilere açık	2
	OLUMSUZ	Soğuk ve sert tavır
Mükemmeliyetçi		2
Jenerasyon farkı		2
Sinirli		1
Kurallarda katı davranma		1
Akademik başarı için meslek derslerine müdahale		1
Seviyesiz şakalar		1
Öğrenci fikirlerinin iyi değerlendirilmemesi		1
Yanlış tutum		1

Tablo 3'te görüldüğü gibi öğrencilerin okul idaresiyle ilgili olumlu kategorideki görüşlerinin ön plana çıktığı görülmektedir. Bu kategoride görüş bildiren öğrenciler idarecilerinin çok çalışan, öğrenci fikirlerine değer veren, özverili, işinin ehli, çözüm odaklı, samimi olduklarını belirtmişlerdir. Bu konuyla ilgili bazı öğrenci görüşleri şu şekildedir:

10Kö3: Okulumuzun idarecileri okulumuz için gece gündüz çalışıyor. Okulda sabahladıkları anların olduğunu bile biliyorum...

12Eö2: Genel itibarıyla iyi insanlar görev aşkıyla yanıp tutuştuklarını görmemek mümkün değil açıkçası bunun en önemli örneklerinden biri pansiyonda kalırken Göktürk hocamızın her an gelebilecek olmasını bilmemiz veyahut da gece pansiyon camundan müdür beyin odasını gözlerken hala çalışmakta olduğunu görmemdi.

Öğrenciler olumsuz kategorideki görüşlerinde ise idarecilerin; soğuk ve sert bir tavır sergilediklerini, mükemmeliyetçi olduklarını ve aralarında jenerasyon farkının olduğuna vurgu yapmışlardır. Bu konuyla ilgili bazı öğrenci görüşleri şu şekildedir:

9Kö2: Objektif bir şekilde yorumlamam gerekirse idaremizin bazı tutumlarının yanlış olduğunu düşünüyorum...

10Kö1: Bizim katta olan müdür yardımcımızla bir türlü öğrencilerin yıldızı barışmasa da aramızdaki yaş farkından kaynaklandığını düşünüyorum, sonuçta bizim büyüğümüz ve hocamıza saygı duyuyoruz...

3.3. Öğrencilerin Meslek Dersi Öğretmenleri ile İlgili Görüşleri

Öğrencilerin Proje AİHL'deki meslek derslerine giren öğretmenleriyle ilgili görüşleri Tablo 4'te gösterilmiştir.

Tablo 4. Öğrencilerin Meslek Derslerine Giren Öğretmenler ile İlgili Görüşleri

KATEGORİLER	GÖRÜŞLER	N
OLUMLU	Öğrenci için çabalayan, sorunları dinleyen	9
	Alanında en iyi ve donanımlı olmaları	7
	Verimli ve keyifli bir ders ortamı	6
	Arkadaş gibi ve samimi	6
	Ders ve sınavlarda kolaylık sağlayan	5
	Öğrenci için en iyisini vermek istenmesi	5
	Farklı bakış açısı kazandırma	5
	Hayata hazırlayıcı bilgiler sunması	5
	Okula ve derse alışmada rol oynayan	5
	Rol ve model olması	2
	Anlayışlı	2
	Sabır ve özverili	1
	OLUMSUZ	Meslek derslerine ön yargım vardı
Farklı derslere aynı hocanın girmesi		1
Akademik derslere engel olacağı düşüncesi		1
Daha samimi olunabilir		1
Kalıcı öğrenme sunmaması		1

Tablo 4'te de görüldüğü gibi öğrencilerin meslek dersleri öğretmenleri ile ilgili olumlu görüşleri ön plana çıkmıştır. Bu kategoride görüş bildiren öğrenciler meslek dersi öğretmenlerinin; öğrenci için çabaladıklarını, sorunlarını dinlediklerini, alanlarında iyi ve donanımlı olduklarını, verimli ve keyifli bir ders ortamı sunduklarını, arkadaş gibi ve kendileriyle samimi olduklarını vurgulamışlardır. Bu konuyla ilgili bazı öğrenci görüşleri şu şekildedir:

9Kö1: Meslek derslerine giren öğretmenlerimiz bizler için en iyisini istiyorlar yani dinimizi öğreneceksek en iyi şekilde öğrenmemizi, Kur'an-ı Kerim'i öğreneceksek en iyi şekilde, Peygamberimizin konuştuğu ana dili öğreneceksek en iyi şekilde öğrenmemiz için ellerinden geleni yapıyorlar ve en önemlisi bizleri topluma iyi ve ahlaklı birer birey yapmak için daha çok çabalıyorlar ve çabalamaya devam edeceklerine yürekten ina-

niyorum. Öğretmenlerimin olumsuz yönlerine şu ana kadar çok fazla rastlamadım.

11Eö1: Hepsi alanında yetkin kişiler. Meslek hocalarımızla hoca öğrenci ilişkisini bozmadan abi kardeş ilişkisi kurabiliyor ne türde sıkıntımız olursa olsun konuşa biliyoruz. Hocalarımız aynı zamanda çok iyi terapistler. Hemen hemen hepsi doktora öğrencisi. Bu da bize üniversitesi çapına çok yakın bir eğitim fırsatı sunuyor.

12Kö7: Bu okulda aklıma her geldikçe Allah'a şükretmemi gerektiren bir konu varsa o da meslek dersine giren hocalarımızla beni karşılaştırmış olmasıdır. Hayatıma ciddi manada yön veren, bana farklı açılardan bakmayı öğreten, beni şuurlandıran, öğrettikleriyle ruhuma dokunan her konuda örnek aldığım insanlardır kendileri...

Meslek dersleri öğretmenleriyle ilgili olumsuz görüş belirten öğrencilerin bazıları, meslek derslerine yönelik ön yargılarının olduklarını belirtmiştir. Farklı derslere aynı meslek öğretmenin girmesinin sıkıcı olduğunu belirtirken öğrenciler bu derslerin akademik derslere engel olacağı endişelerini de ifade etmişlerdir. Bu konuyla ilgili bazı öğrenci görüşleri şu şekildedir:

10Kö2: Meslek derslerine hepimiz 9. Sınıftan yani daha yolun başında ön yargılarımızla başlamıştık. Çünkü alışık olmadığımız türden derslerdi. Sadece biz de değil bu ön yargıyı okula her gelen dönemin mutlaka yaşadığını söylemeliyim.

10Kö1: Meslek dersine giren öğretmenlerimizle genelde aram iyi fakat siyer, fıkıh ve hadis dersine aynı hoca girdiğinden her gün aynı yüzü görmek biraz sıkıcı olabiliyor.

3.4. Öğrencilerin Kültür Dersi Öğretmenleri ile İlgili Görüşleri

Öğrencilerin Proje AİHL'deki kültür derslerine giren öğretmenleri ile ilgili görüşleri Tablo 5'te belirtilmiştir.

Tablo 5. Öğrencilerin Kültür Derslerine Giren Öğretmenler ile İlgili Görüşleri

KATEGORİLER	GÖRÜŞLER	N
OLUMLU	Alanında başarılı, seçilmiş olması	15
	İstedığımız zaman soruları çözdürdüğümüz	7
	Öğrenci için en iyisini vermek istemesi	6
	Genel sınavlara hazırlayıcı	6
	Sabırlı, özverili ve fedakâr	6
	Değerler eğitimine önem veren	4
	Arkadaş, ağabey, abla gibi	4
	Sorunlara çözüm üreten	3
	Branş kitapları çıkarmış	2
	Öğrenciyi anlayan	2
	Mütevazı ve neşeli	1
	Yaşantısıyla örnek olan	1
	OLUMSUZ	Ders öğretmeninin değişmesi
Öğretmen metodunu beğenmiyorum		1
Alanında yeterli değil		1
İlk yıl pekiyi değildi		1

Tablo 5'te de görüldüğü gibi öğrenciler; kültür derslerine giren öğretmenlerinin alanlarında başarılı ve seçilmiş olduğunu, öğretmenlerine istedikleri zaman sorularını çözdürebildiklerini, öğrenci için en iyisini vermek istediklerini, sabırlı, özverili ve fedakâr oldukları ile ilgili olumlu görüşlere vurgu yapmışlardır. Bu konuyla ilgili bazı öğrenci görüşleri şöyledir:

12E01: Kültür öğretmenlerini anlatmaya gerek yok çünkü tüm Elazığ biliyor ki en iyi öğretmenler Şehit Eyüp Oğuz Proje Okulu'ndadır yani onların iyi olup olmadığını söylemek bana düşmez Allah onlardan da razı olsun onlar sayesinde hiçbir dış yardıma ihtiyaç duymadan iyi bir yer kazanmayı başardım bu da onların alanlarında ne kadar iyi olduğunun bir göstergesi.

11K04: Çoğu arkadaşım gibi benim de bu okulu tercih etmemdeki en büyük faktör kültür hocalarının seçilerek oluşturulmuş kadrosuydu. Za-

ten şimdiye kadarki geçen süreçte fenni derslere giren hocalarımız beklentiyi karşılamasaydı olumlu yöndeki kararımızı kaçınıcı sınıf olduğumuz fark etmeksizin tersi yöne çevirebilirdi.

Öğrencilerden bazıları ise kültür dersi öğretmenlerinin değiştiğini, öğretmenin anlatım metodunu beğenmediği yönünde olumsuz görüş belirtmişlerdir. Bu konuyla ilgili bazı öğrenci görüşleri şöyledir:

9Kö1: ...Kültür derslerine giren öğretmenlerimden yabancı dil (İngilizce) dersi öğretmenlerimizin birçok kez değişmesi benim açımdan biraz zor oldu çünkü değişen her öğretmenin ders işleyiş tarzı farklıdır. Bunun haricinde yine öğretmenlerimizin olumsuz bir yönlerine pek fazla rastlamadım.

10Kö1: Kültür dersinden kastınız tarih coğrafyaysa ben kişisel olarak tarih hocasından fazla hoşlanmıyorum öğretme tarzını beğenmiyorum. Ama kişisel görüşlerine katılıyorum...

3.5. Öğrencilerin Proje Anadolu İmam Hatip Lisesindeki Arkadaş Ortamı ile İlgili Görüşleri

Öğrencilerin Proje AİHL'deki arkadaş ortamı ile ilgili görüşleri Tablo 6'da gösterilmiştir.

Tablo 6. Öğrencilerin Proje AİHL’deki Arkadaş Ortamıyla İlgili Görüşleri

KATEGORİLER	GÖRÜŞLER	N	
OLUMLU	Başarı seviyesi yüksek	11	
	Dini yaşantıya önem veren (ahlaklı)	7	
	İHL bilincini taşıyan	6	
	Yardımsever ve samimi	6	
	Dostluk, kalıcı arkadaşlık	5	
	Oryantasyon	4	
	İletişim iyi	4	
	Olumlu yönde etkileyen	4	
	İyi insan	3	
	Olgun-sorumluluklarını bilen	3	
	Anlaşıyoruz	2	
	OLUMSUZ	Kötülükten vazgeçmeyen	2
		Okulun programı için gelen	2
İlk yıl alışamadım		2	
Rekabet		2	
Çıkarları için arkadaş		1	
Küfür argo konuşan		1	
Kıyafete dikkat etmeyen		1	
Mesafeliyim		1	
İHL ruhunu önemsemeyen	1		

Tablo 6’da da görüldüğü gibi öğrencilerin arkadaş ortamıyla ilgili olumlu görüşlerinin ön plana çıktığı görülmektedir. Öğrenciler arkadaşlarının başarı seviyelerinin yüksek olduğunu, arkadaşlarının dini yaşantıya önem verdiklerini, İHL bilincini taşıdıklarını, kalıcı arkadaşlıklar edindikleri gibi görüşler belirtmişlerdir. Bu konuyla ilgili bazı öğrenci görüşleri şöyledir:

12Kö2: Yakın çevremdeki arkadaşlarım imam hatip kültürüne uygun insanlardan oluşmaktadır. Saygılı, başarılı, düşünceli, yardımsever, inançlı

ve kültürlüdürler arkadaşlarım. Arkadaşlarım okulumuzun amacındaki gibi milli, lider ve dindar özelliklerini taşıyabilecek insanlardır.

11Eö1: ...Her konuda birbirimize destek olmaya çalışıyoruz. Bazı okullarda üst sınıflar alt sınıfları hor görür ama bizim okulda ben hocalarımdan çok üst sınıflarımızdakilere anlamadığım soruyu, konuyu sordum. Bizde alt sınıflara aynı şekilde davranmaya özen gösterdik.

Olumsuz kategoride ise öğrenciler; arkadaşlarının kötü alışkanlıklardan vazgeçemediklerini, okulun uyguladığı program için gelen arkadaşlarının olduğunu, rekabetin olduğu gibi görüşler belirtmişlerdir. Bu konuda bazı öğrenci görüşleri şöyledir:

10Kö3: ...Ama okulumuzun öğrencileri arasında yüksek bir rekabet söz konusu. Örneğin yapılan deneme sınav sonuçlarında okulumuzun derece yapan öğrencileri her zaman değişiyor geçen denemede 10. olan öğrenci sonraki denemede 1. olabiliyor.

11Eö3: ...Okulumuz normal bir imam hatip statüsünde olmadığı için öğrenci profili de farklılık gösterebiliyor. Okulumuza sadece fen lisesi özelliği için gelmiş olan ve bu yüzden imam hatip özelliğini pek de önemsemeyen arkadaşlarımız da var.

3.6. Öğrencilerin Okulda Verilen Eğitim ile İlgili Görüşleri

Öğrencilerin okullarında kendilerine verilen eğitim ile ilgili görüşleri Tablo 7'de gösterilmiştir.

Tablo 7. Öğrencilerin Okulda Verilen Eğitim ile İlgili Görüşleri

KATEGORİLER	GÖRÜŞLER	N
OLUMLU	Eğitim kalitesi yüksek	11
	Beklentilerimi karşılayan	11
	Ahlaki(dini) eğitim verilmesi	9
	İlgili-verimli eğitim ortamı	8
	Fen-meslek derslerinin başarılı şekilde verilmesi	8
	Seçilmiş eğitim kadrosu	7
	Toplumda iyi yerlere gelmiş ahlaklı bireyler	6
	Fen lisesi müfredatında ders	3
	Soruları rahatlıkla çözdürecek ortam	2
	OLUMSUZ	Kıyafet noktasında serbest
Kendi içinde başarılı ancak dışa dönük değil		1
Rekabet ortamı yok		1
Sayısal ders sınavları biraz zor olabilir		1
Destekleme kursları hafta içi yorucu		1
Sayısal derslere fazla ağırlık veriliyor		1
Etütler daha sistemli olabilir		1

Tablo 7’de de görüldüğü gibi öğrenciler okullarında verilen eğitim ile ilgili olarak eğitim kalitesinin yüksek olduğu, beklentilerini karşılayan bir eğitimin verildiği, ahlaki eğitimin veriliyor olduğu, fen ve meslek derslerinin bir arada veriliyor olduğu, seçilmiş bir eğitim kadrosunun bulunduğu yönünde fikir belirtmişlerdir. Bu konuda bazı öğrencilerin görüşleri şu şekildedir:

11Eö3: Okulumuzda bize verilen akademik eğitim tıpkı okulumuzun sloganı gibi ‘şehrin zirvesinden eğitimin zirvesine’. Beklentilerim ise İslami ilimlerde bir Müslümanın bilmesi gereken her konuya hâkim, akademik derslerde ise sağlam bir temele sahip, tarihini bilen ve bugünün farkında olan yarını tahmin eden, değerlerine sahip çıkan bir öğrenci profili yetiştirmesi benim beklentilerim. Bazı beklentilerimin karşılığını aldım bazılarını da almayı ümit ediyorum.

12Kö2: Okulda bize verilen eğitimden oldukça memnunum. Çünkü öğretmenlerimiz kendi alanlarında çok başarılılar ve öğrencileriyle araları çok iyi bu nedenle dersler verimli bir şekilde işleniyor. Ayrıca şehrin en iyi kadrosunun bizim okulda olduğu düşüncesindeyim. Maddi eğitimin yanında manevi bir eğitimin de veriliyor olması okulumuzun eğitimini daha da kaliteli kılıyor. Böyle güzel bir eğitimi bulmak bizim okulda mümkündür.

Okullarında verilen eğitim ile ilgili olarak okullarının kendi içinde başarılı ancak dışa dönük olmadığı, kıyafet noktasında serbest davranıldığı, rekabet ortamının olmadığı, sayısal derslere ağırlık verildiği şeklinde olumsuz kategoride görüş bildirmişlerdir. Bu konuda bazı öğrencilerin görüşleri şu şekildedir:

9Kö3: ...Tek sorun okulumun imam hatip olmasından dolayı öğrencilerin daha uygun giyeceğini düşünmüştüm fakat okula başlayınca aslında fazlasıyla rahat bir şekilde giyinilebildiğini gördüm.

10Kö1: Eğitimle alakalı düşüncelerim bir ayda çok değişti önceden çok iyi bir eğitim aldığımızı düşünüyordum ancak bir aydır dershaneye başladım, şehrimizin fen lisesine mensup öğrencilerle aynı sınıfta ders görüyorum. Bu süreçte kendimi eksik hissettim. Okulumuz kendi içinde başarılı ama dışa dönük olmadığından yeterince iyi bir eğitim almamışız diye düşünmüyorum değilim. Ancak bu bizden kaynaklı da olabilir çünkü fen liselerinde öğrenciler arasında rekabet çok fazla bizde böyle bir rekabet ortamı yok.

3.7. Öğrencilerin Okuldaki Etkinlikler ile İlgili Görüşleri

Öğrencilerin okuldaki etkinlikler ile ilgili görüşleri Tablo 8'de gösterilmiştir.

Tablo 8. Öğrencilerin Okuldaki Etkinlikleriyle İlgili Görüşleri

KATEGORİLER	GÖRÜŞLER	N
YETERLİ BULUYORUM	Konferanslar ve paneller	11
	Etütler ve kurslar	10
	Bilim fuarları ve etkinlikleri	9
	TÜBİTAK Projeleri	8
	Kültürel gezi	1
	Özel okul gibi	1
YETERSİZ BULUYORUM	Etütler yoruyor verimli değil	13
	Kültür, spor ve sanat etkinlikleri az	7
	Etkinlikler ve sosyal faaliyetler yetersiz	5
	Katılım az	2
	Yeterli bulmuyorum	1
	Ders saati çok fazla	1
	Mesleki derslerden kısılıp etüt yapılması	1

Tablo 8’de de görüldüğü gibi öğrenciler okullarında düzenli konferans ve panellerin yapıldığını, etüt ve kursların olduğunu, bilim fuarlarının ve TÜBİTAK projelerinin düzenlendiğini belirterek okullarındaki etkinlikleri yeterli bulduklarını ifade etmişlerdir. Bu konuda bazı öğrencilerin görüşleri şöyledir:

12Kö6: Okulumuzda sınıflar arası basketbol, voleybol, futbol, masa tenisi, kitap okuma yarışmaları, Bilim Fuarı için proje çalışmaları, TÜBİTAK için proje çalışmaları, okul sonrası etütler, hafta sonu kursu gibi etkinlikler var.

11Kö1: Okulumuzun en sevdiğim yanı konferanslar ve paneller. Konferanslarda Hayati İnanç, Mehmet Çelik gibi birçok ismi canlı bir şekilde dinleme şansımız oluyor. Panellerde ise öğrenciler bir araya gelip belirli bir konunun farklı yönlerini inceliyorlar ve daha sonra bu başlıklar altındaki fikirlerini tüm okulla paylaşıyorlar. Çok faydalı bulduğum ve katılmaktan büyük bir zevk aldığım bir etkinlik bu...

Okullarındaki etkinlikler ile alakalı olarak öğrenciler etütlerin yorucu olduğunu verimli olmadığını, kültür, spor ve sanat etkinliklerinin az olduğunu, sosyal faaliyetlerinde az olduğunu belirterek yetersiz bulduklarını ifade etmişlerdir. Bu konuda bazı öğrencilerin görüşleri şöyledir:

12Kö7: Üniversite sınavına yönelik yaz kampı ve 15 tatil kampı çok verimliydi ama onun dışında mesleki derslerden kısip etüt yapılmasından hiç memnun değildim. Okul derslerinden sonra yapılan etüt de vardı. Şahsen ben verimli bulmuyordum. Günün yorgunluğundan sonra 1 saat aralıksız ders ağır geliyordu. Etüt yerine eve gidip dinlensek normalde eve geldiğimiz saatte derse başlayabilirdik...

10Kö3: Okulumuzda bulunan etütlerin gereksiz olduğunu düşünüyorum. 8 Saat ders gördükten sonra öğrencilerin oldukça bitkin ve yorgun olduklarını düşünüyorum. Etütlerin verimli olmadığını düşünüyorum.

3.8. Öğrencilerin Okullarını Diğer Eğitim Kurumundan Ayıran Özellikleri ile İlgili Görüşleri

Öğrencilerin okullarını diğer eğitim kurumundan ayıran özellikleri ile ilgili görüşleri Tablo 9' de gösterilmiştir.

Tablo 9. Öğrencilerin okullarını diğer eğitim kurumundan ayıran özellikleri ile ilgili görüşleri

KATEGORİLER	GÖRÜŞLER	N
OKULUN EĞİTİMİ	Öğretmenlerin başarılı ve seçilmiş olması	18
	Fen ve meslek derslerinin birlikte veriliyor olması	8
	Okulun genel amaç ve vizyonu	7
	Ahlaki eğitime verilen önem	7
	Eğitim kadrosunun fedakâr ve özverili olması	6
	Sosyal ve kültürel alandaki kurslar ve etkinlikler	5
	Kaliteli bir eğitim	4
	Fen lisesi müfredatının uygulanması	3
OKULUN ORTAM VE KONUMU	Öğrenci- öğretmen- idareci ilişkisi	5
	Aile ortamı gibi	4
	Fiziki konumu	3
	Başarılı öğrenciler	2
	Disiplini sağlamadaki çaba	2
	Erkek- kız ayrı	1
Hafızlık sınıfının olması	1	

Tablo 9’da da görüldüğü gibi okullarını diğer eğitim kurumlarından ayıran özelliklerde okulun eğitimi teması ön plana çıkmaktadır. Bu temada görüş bildiren öğrenciler öğretmenlerinin başarılı ve seçilmiş olmasına, fen ve meslek derslerinin birlikte veriliyor olmasına, okulun amaç ve vizyonuna, sosyal ve kültürel etkinlik ve kurslarının olduğu gibi konulara vurgu yapmışlardır. Bu konuda bazı öğrencilerin görüşleri şöyledir:

11Eö3: Okulumuzun fen lisesi, sosyal bilimler lisesi, Anadolu lisesi aynı zamanda imam hatip ve proje okulu olması onu diğer okullardan zaten ayırıyor. Ama benim için diğer okullardan asıl ayıran sebep okulun vizyonudur.

9Kö2: Mesleki ders almamız ama aynı zamanda fen lisesi müfredatı işlememiz ama bunların yanında daha önemli bulduğum etkenler var. Örneğin okulumuzun normal dersler yanında ahlaki eğitime çokça önem vermesi. Sonuçta gelecekte topluma evet meslek olarak katkı sağlayacağız ama bence bir insanın ahlaki olarak topluma kattığı değer mesleki olarak kattığı değerden daha önemlidir. Bir diğer fark ise okulumuza gelen hocaların sınava yönelik çok iyi hazırladıkları. Okulumuzdaki pek çok hocamız Elazığ’da çok iyi bilinen çok kaliteli hocalar. Bu durum bence bizi diğer okullarından farklı kılan en büyük etkenlerden.

Öğrencilerden okullarını diğer eğitim kurumlarından ayıran özelliklerinde okullarının ortam ve bulunduğu konumunun etkili olduğunu ifade eden olmuştur. Okul ortamı olarak öğrenci- öğretmen- idareci ilişkisine vurgu yaparken okullarının aile ortamı gibi olduğunu belirtmişlerdir. Okullarının bulunduğu fiziki konumun da yine diğer okullardan farkını gösterdiğini belirtmişlerdir. Bu konuda bazı öğrenci görüşleri şöyledir:

11Kö4: Başta öğretmen kadrosu olmak üzere idareci-öğretmen öğretmen-öğrenci idareci-öğrenci ilişkisi, verilen eğitim, öğrencinin gerek maddi gerek manevi her türlü durumunun gözetilmesi, ahlaki durumu ve başarısıyla birlikte öğrenci ortalaması ve en çok da idareci ve öğretmenlerimizin özverisi bizi diğer eğitim kurumlarından ayıran başlıca özelliklerdir.

12Eö2: Okulumuz öncelikle fiziki konumu itibarıyla çevresi en uygun eğitim kurumu sizi etkileyen hiçbir şey yok kaçış deseniz yıllarca

yapmış olsam da çok meşakkatlidir tabii biz alışmıştık o da ayrı bir şey. Okul şehirden uzaklaştıkça eğitim kalitesi o oranda artar bu yüzden bizim okul şehirde bir numara. Harput gibi bir tarihin altında bulunan okulumuz birçok okulun sahip olamadığı akademik kadroya sahip, öğrencisiyle birebir fazlasıyla ilgilenen bir okul, öğrencisini çok yönlü olarak yetiştirebilecek bir okul hem inanç değerlerini Anadolu ve Fen liselerinden iyi aşılayabilen hem de akademik ihtiyacını bütün İmam Hatip liselerinden daha iyi karşılayabilecek bir okul.

3.9. Öğrencilerin Meslek Tercihleri ile İlgili Görüşleri

Öğrencilerin mezun olduktan sonra meslek seçimleri ile ilgili görüşleri Tablo 10'da gösterilmiştir:

Tablo 10. Öğrencilerin Meslek Tercihleri ile ilgili Görüşleri

KATEGORİLER		N
Diğer	Sağlık	9
	Mühendislik	7
	Öğretmenlik	1
İlahiyat Fakültesi		3
Meslek Belirtmemiş		3

Tablo 10'da da görüldüğü gibi öğrencilerin meslek tercihlerinde diğer kategorisinde görüş belirten öğrencilerin ön plana çıktığını görmekteyiz. Bu kategorideki öğrenciler meslek seçiminde daha çok tıp fakültesi ve mühendislik fakültesinde okumak istediklerini ifade etmişlerdir. Okuldan mezun olduktan sonra ilahiyat fakültesinde okumak isteyen öğrenciler ise azınlıkta kalmıştır. Bu konuda bazı öğrenci görüşleri şöyledir:

9Kö1: Geleceğe yönelik hedefim Cerrahpaşa Üniversitesi'nde tıp okumaktır. Eğer bu hedefim gerçekleşirse insanlara sağlık alanında yardım etmek ve topluma yararlı bir birey olmak istiyorum.

11Eö2: Birçok kesimin düşüncelerinin aksine bizim okulumuzdan mezun olup imam olmayı hedefleyen çok kişi yok onun yerine ilahiyat profesörlüğü, doktorluk, hukuk, mühendislik vs. tercih etmeyi düşünen ki-

şiler mevcut. Benim gelecek ile ilgili planlarıma gelirse ben bu okulu bitirdikten sonra Boğaziçi'nde makine mühendisliği okumak istiyorum. Ondan sonra ise ASELSAN'da ordumuza yeni ve gelişmiş teknolojiler sunmak istiyorum. Yarının güçlü Türkiye'sinde benim de imzam olsun istiyorum inşallah.

12Kö5: Ben ilahiyat okumak istiyorum. Şu anda dinimiz üzerinden bizi etki altına almaya çalışıyorlar. ...Bu yüzden ilahiyat okuyarak insanların tahrif ve tekziplerden uzak bir şekilde dinlerini öğrenmelerine katkı sağlamak istiyorum.

4. SONUÇ VE TARTIŞMA

İmam hatip liselerinde uygulanan program çeşitliliği bağlamında fen ve sosyal bilimler proje okulu öğrencilerinin okulları hakkındaki görüşlerini değerlendirmeyi amaçlayan bu çalışmada, öğrencilerin okullarını tercih etme nedenleri, idarecileri, meslek ve kültür dersleri öğretmenleri, arkadaş ortamı, okulda verilen eğitim, uygulanan etkinlikler ve meslek tercihleriyle ilgili görüşlerinin ortaya konulması amaçlanmıştır. Bu çerçevede araştırma bulgularından elde edilen sonuçlar, doğrudan Proje AİHL ile ilgili sınırlı çalışmalarla ve imam hatip liseleriyle ilgili literatür çerçevesinde değerlendirilmiştir.

Öğrencilerin Proje AİHL'yi tercih etme sebepleri ile ilgili görüşleri incelendiğinde tercihlerinde aile ile birlikte karar verilmesi, sınav puanı, eğitim kalitesi, din dersi veriliyor olması, öğretmen kadrosu gibi faktörlerin etkili olduğu belirlenmiştir. Özdemir ve Karateke'nin²⁹ yaptıkları çalışmada genel olarak İHL öğrencilerini İHL'ye yönlendiren nedenlerde aile, kişisel tercih ve sınav puanının etkili olduğu görülmüştür. Aynı çalışmada öğrencilere okullarını tercih ederken dikkate aldıkları faktörlerin neler olduğuyla ilgili soruya Proje AİHL öğrencilerinin cevaplarında öğretmen kalitesi, iyi bir üniversite kazanma gayesi ve eğitim kalitesinin ön plana çıktığı belirlenmiştir. Zengin ve Karaman'ın³⁰ Proje AİHL öğrencileri üzerine yaptığı çalışmada da öğrencilerin bu okulları tercih etme sebepleri arasında önem sırasına göre aile yönlendirme-

²⁹ Şuayip Özdemir – Tuncay Karateke, "Öğrencilerin İmam Hatip Liselerini Tercih Etme Nedenleri (Elazığ Örneği) *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 45 (Aralık- 2018): 5-33.

³⁰ Zengin - Karaman, "Öğrencilerin Proje Anadolu İmam Hatip Liselerini Tercih Nedenleri ve Mesleki Eğilimleri", 417-418.

si, proje okulu olması, sınav puanının etkili olduğu sonucuna varılmıştır. Genel olarak imam hatip liseleri üzerine yapılan çalışmalara bakıldığında, aile ve yakın çevre ile öğrencilerin kendi isteklerinin etkili olduğu görülmüştür.³¹ Dolayısıyla genel olarak öğrencilerin imam hatip liselerini tercihte aile ve din eğitiminin etkili olduğu görülmekte birlikte, Proje AİHL’de okulun eğitim kalitesi ve sınav puanının da etkili olduğu söylenebilir.

Öğrencilerin Proje AİHL’deki idarecilerle ilgili görüşleri kısmında yüksek çoğunluğunun olumlu görüş belirttikleri tespit edilmiştir. Bu kategoride öğrenciler, idarecilerin gayretli, çalışkan, öğrencilerin fikirlerine değer veren, özverili olduklarına dikkat çekmişlerdir. Olumsuz kategorisinde ise üç öğrenci idarecilerinin soğuk ve sert tavırlar içinde olduğunu belirtmişlerdir. Aynı zamanda iki öğrenci yine idareciler ile aralarında jenerasyon farkının olmasının iletişimlerini bazen olumsuz etkilediğini bildirmiştir. Karateke’nin³² imam hatip liseleri öğrencileri üzerine yaptığı çalışmada, öğrencilerin idarecilere ilişkin %35’inin olumlu, %65’inin ise olumsuz metafor ürettiği tespit edilmiştir.

Öğrencilerin meslek dersleri öğretmenleri ile ilgili görüşlerinin ise genel itibariyle olumlu olduğu görülmektedir. Bu konuyla ilgili görüş belirten öğrenciler, öğretmenlerinin kendileri için çabaladıklarını, alanlarında iyi ve donanımlı olduklarını, arkadaş gibi samimi olduklarını ifade etmişlerdir. Olumsuz görüş bildiren öğrenciler ise meslek derslerinden kaynaklı ön yargılarının olduğunu, öğretmenlerin samimi olmadıklarını ve kalıcı öğrenme sunmadıklarını belirtmişlerdir. Karateke’nin³³ imam hatip öğrencileriyle ilgili yaptığı çalışmada, araştırmaya katılan öğrencilerin %77,4’ü meslek dersi öğretmenlerine ilişkin olumlu metafor üretirken, %22,6’sı ise olumsuz metafor üretmiştir. Aşlama-

³¹ Mehmet Korkmaz, “İmam Hatip Lisesi Öğrencilerinin Bu Okulu Tercih Süreçleri”. *Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1/16 (2013), 7-40; İbrahim Aşlamacı, *Öğrenci ve Öğretmenlerine Göre İmam-Hatip Liseleri Profiller, Algılar, Memnuniyet, Aidiyet* (İstanbul: Değerler Eğitimi Merkezi, 2017), 31; İbrahim Aşlamacı, *Paydaşlarına Göre İmam Hatip Ortaokullarında Din Eğitimi* (İstanbul: Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları, 2017), 144; F. Rana Kara, *İmam Hatip Ortaokulu Öğrenci Veli-lerinin Beklentileri* (Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2016), 63-64.

³² Tuncay Karateke, “İmam Hatip Lisesi Öğrencilerinin İmam Hatip Lisesi, Meslek Dersi Öğretmeni ve İdarecilerine İlişkin Metaforik Algıları”, *Cumhuriyet İlahiyat Dergisi-Cumhuriyet Theology Journal* 23/3 (December 2019), 1235-1256.

³³ Karateke, “İmam Hatip Lisesi Öğrencilerinin İmam Hatip Lisesi, Meslek Dersi Öğretmeni ve İdarecilerine İlişkin Metaforik Algıları”, 1246-1247.

cı'nın³⁴ yaptığı bir çalışmada, araştırmaya katılan öğrenciler yaklaşık üçte ikisinin meslek dersi öğretmenlerinin söz ve davranışlarında örnek alınacak öğretmenler olduğunu belirtmişlerdir. Uçar'ın³⁵ İHL Meslek dersi öğretmenlerinin İmam Hatiplilik Vizyonu üzerine yaptığı bir araştırmada ise meslek dersi öğretmenlerinin öğrencilerinin ahlaki yapıda sabırlı, özverili, vatan, millet, ümmet hassasiyeti olan lider, model ve önder olan bir öğrenci olunmasını tasavvur ettikleri sonucuna varmıştır.

Kültür dersleri öğretmenleriyle ilgili olumlu görüş belirten öğrenciler, öğretmenlerinin alanlarında başarılı olduğunu, derse ilişkin sorularını çözebildiklerini, sınavlara hazırlayıcı olduklarını belirtmişlerdir. Proje AİHL öğrencilerinin meslek ve kültür dersleri öğretmenleriyle ilgili görüşleri birlikte değerlendirildiğinde, meslek dersleri öğretmenleriyle ilgili “öğrenci için çabalayan ve sorunları dinleyen” vurgusu ön plana çıkarken, kültür dersleri öğretmenlerinde ise “alanında başarılı ve seçilmiş” vurgusu ön plana çıkmaktadır. Dolayısıyla meslek dersleri öğretmenlerinin çoğunlukla kişilik özelliklerine vurgu yapılırken, kültür dersleri öğretmenlerinin akademik yönlerine vurgu yapılmaktadır.

Altıntaş da idarecilerle görüştüğü çalışmasında, yabancı dil ağırlıklı proje okullarında görev yapan öğretmenlerden diğer okul öğretmenlerine göre daha fazla mesai ve özveri talep edildiğinden bahsetmiştir.³⁶ Bu çalışmada da öğrencilerin gerek meslek dersleri öğretmenlerinin gerek kültür dersleri öğretmenlerinin özverili olduklarına vurgu yapılmıştır.

Proje AİHL'deki arkadaş ortamına ilişkin sorulara, öğrenciler genel olarak olumlu yönde görüş belirtmişlerdir. Bu konuyla ilgili öğrenciler, arkadaşlarının başarı seviyelerinin yüksek olduğunu, dini yaşantıya önem verdiklerini, İHL bilincini taşıdıklarını, yardımsever ve samimi olduklarını ifade etmişlerdir.

Okullarındaki eğitim kalitesiyle ilgili görüşlerinde öğrenciler okullarının eğitim kalitesinin yüksek olduğunu belirtmiştir. Proje AİHL'nin amacı meslek derslerinin yanında fen- sosyal bilimler liselerinin müfredatını vererek kaliteli bir eğitim vermektir. Proje AİHL'leri ders dışı etkinlikleri ile de kendini göste-

³⁴ İbrahim Aşlamacı, “İHL Öğrencilerinin Meslek Dersi Öğretmenlerine Yönelik Tutum Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”, *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi* 17/1 (2017), 226.

³⁵ Recep Uçar, “İmam Hatip Lisesi Meslek Dersleri Öğretmenlerinin ‘İmam Hatipli’ Vizyonu”. *Yakın Doğu Üniversitesi İslam Tetkikleri Merkezi Dergisi*, Yıl 3, 3/ 2,(Güz 2017), 83-127.

³⁶ Altıntaş, “Yabancı Dil Hazırlık Sınıfı Olan Proje İmam Hatip Liselerinde Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri- Nitel Bir Araştırma”, 52.

ren okullar olmuştur. Yönetmelik gereği her ay proje okullarda belirli etkinliklerin yapılması gerekmektedir. Bu açıdan öğrenci fikirlerini sorduğumuzda okullarında düzenlenen konferans ve panellerin kişisel ve sosyal gelişimlerinde çok faydalı olduğunu belirtmişlerdir. Derslerinin sonunda düzenlenen etütler ve kursların ise çok yorucu olduğunu ve böylece o etütlerden verim almanın zorlaştığını ifade etmişlerdir. Öğrenciler yine okullarındaki eğitim kalitesine vurgu yaparken beklentilerinin karşılandığını ve ahlaki- dini eğitimin olmasının olumlu bir durum olduğunu belirtmişlerdir. Ancak görüşme yaptığımız son sınıf öğrencilerinden bir öğrenci sınav başarıları için meslek derslerinden kısıp etüt yapılması konusunda bir eleştiri getirmiştir. Bu hususta öğrenci:

(12Kö7):...Fakat son 2 yıl yani bizim için 11. sınıftan itibaren ne yazık ki üniversite sınavı uğruna idarecilerin kararıyla mesleki derslere müdahaleler yaşandı. Şöyle ki 11. sınıfta sadece mesleki derslerin ders saatlerinin yarısı etüt olarak işlenmeye karar verildi. Yani mesela haftada 4 saat Kuran dersi varsa 2 saat, yine Kuran dersi kalan 2 saati üniversite sınavına yönelik etüte ayrıldı. Bütün mesleki dersler için geçerliydi. Bir de Kuran dersi ezberlerine de müdahale edildi. Hatırladığım kadarıyla sadece bir tane kısa bir ezber verdik. Hatta onu bile vermeyen öğrenciler vardı. Arapça derslerinde de öğrencileri zorlamayın denildi. 12. Sınıfa geldiğimizde ise idareciler mesleki dersleri hiç işlememe kararı aldılar. Bu yüzden 2 yıl mesleki ders eğitimi alamadık diyebilirim...

İfadelerini kullanarak akademik başarının daha çok ön planda tutulduğunu, mesleki derslerin ise ikinci planda tutulduğunu, hatta yok sayıldığını vurgulamıştır. Bu durum Proje AİHL'lerinin meslek derslerini ikinci planda tuttuğunu göstermektedir. Aynı zamanda fen ve meslek derslerinin bir arada başarılı bir şekilde verildiğini ifade ederken seçilmiş bir eğitim kadrosunun olmasının da önemli bir husus olduğu sonucuna varılmıştır. İlanlı'nın³⁷ yapmış olduğu çalışmada proje okullardaki Arapça hazırlık sınıfı uygulayan okullarda öğrenim gören öğrenciler aldıkları dil eğitiminin üst kademedeki sınıflarda ders saatlerinde meydana gelen düşüşten ötürü sürdürülemediği sonucuna varmıştır. Aşlamacı'nın³⁸ imam hatip liseleri üzerine yaptığı çalışmada ise "okulumuzdaki sosyal ve kültürel faaliyetler çok yoğundur" ifadesine araştırmaya katılan öğrencilerin %44,4'ü katılmıyorum şeklinde olumsuz görüş bildirmiştir. Bu çalışmada bir öğrenci meslek derslerinden kısılarak etütler yapılmasını

³⁷ Songül İlanlı, *Proje İmam Hatip Liselerinde Arapça Hazırlık Sınıfı Öğretim Yöntem ve Teknikleri*, (İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, 2019), 98.

³⁸ Aşlamacı, "Öğrenci ve Öğretmenlerine Göre İmam-Hatip Liseleri Profiller, Algılar, Memnuniyet, Aidiyet", 32.

olumsuz bulmuştur. Özdemir ve Karateke'nin³⁹ yaptığı çalışmada ise kız imam hatip, erkek imam hatip liselerini ve Proje AİHL'ni tercih nedenleri arasındaki farklılığa bakıldığında, Proje AİHL'de öğrenim gören öğrencilerin bu okullardaki öğretmen kalitesinin yüksek olmasının ve kaliteli bir eğitim alarak iyi bir üniversite kazanmak istenmesinin ön plana çıktığı sonucuna varılmıştır. Kız ve erkek İHL'de ise iyi bir din eğitimi almak ve bu okulların ortamlarının dini yaşamak için uygun ortamlar olduğu düşüncesine varılmıştır. Proje AİHL'lerde ise bu etkenin yanı sıra daha kaliteli bir eğitim almak önemli bir husus olarak kendini göstermiştir.

Öğrencilerin okullarını diğer eğitim kurumlarından ayıran özelliklerinin neler olduğu konusundaki görüşlerinde ise araştırmaya katılan yirmi üç öğrenciden on sekizi, öğretmenlerinin başarılı olması ve seçilmiş olmasının okullarının en büyük özellikleri olduğunu belirtmiştir. Fen ve meslek derslerinin birlikte başarılı bir şekilde veriliyor olması ve okullarının genel amaç ve vizyonlarının okullarını farklı kılan hususlar olduğunu belirtmişlerdir. Aydemir'in⁴⁰ yaptığı çalışmada İmam Hatip Okullarından mezun olan öğrencilerin genel itibarıyla olumlu bir algıya sahip olduğu görülmektedir. Karaman'ın⁴¹ yaptığı çalışmada ise öğrencilerin akademik başarılarının yüksek olması ve merkezi sınav ile alınmış olması, sosyal, kültürel ve sportif faaliyetlerin olması, program çeşitliliği sayesinde farklı programların bir arada olmasının etkili olduğu vurgulanmıştır.

Öğrencilerin bu okullardan mezun olduktan sonraki meslek tercihi ile ilgili görüşlerinde ise araştırmaya katılan yirmi üç öğrencinin sadece üçü ilahiyat fakültesi okumayı hedeflediğini söylemiştir. On yedi öğrenci ise mezuniyet sonrasında meslek olarak; tıp fakültesi, mühendislik fakültesi gibi alan dışı tercihlerde bulunmak istediklerini ifade etmişlerdir. Zengin ve Karaman'ın⁴² yaptığı çalışmada da öğrencilerin mesleki eğilimlerinde ilk sırada tıp, sağlık

³⁹ Özdemir – Karateke, “Öğrencilerin İmam Hatip Liselerini Tercih Etme Nedenleri (Elazığ Örneği), 28.

⁴⁰ M. Ali Özdemir, “Türkiye’de İmam Hatipli algısı: Bazı Göstergeler Bağlamında Sosyolojik Bir Değerlendirme”, *Talim Dergisi* (Haziran 2017), 5-27.

⁴¹ Karaman, “Yöneticilerine göre Anadolu İmam Hatip Liselerindeki program çeşitliliği ve proje okul uygulamasının değerlendirilmesi”, 29-30.

⁴² Zengin - Karaman, “Öğrencilerin Proje Anadolu İmam Hatip Liselerini Tercih Nedenleri ve Mesleki Eğilimleri”, 421-422.

alanları ve sonrasında mühendislik bölümleri gelmektedir. Aşlamacı'nın⁴³ imam hatip liseleri üzerine yaptığı araştırmada öğrencilerin ortalama dörtte biri (%23,4) ilahiyat alanında okumak istediğini belirtmiştir. Karateke'nin⁴⁴ yaptığı araştırmaya katılan kız öğrencilerin yaklaşık üçte birinin (%29.5) ilahiyat fakültesine öncelik verdiği, ortalama üçte ikisinin (%70) de farklı bölümlere öncelik vermeyi düşündüğü sonucuna varılmıştır. Bu bağlamda değerlendirdiğimiz zaman bu okullardan mezun olacak öğrencilerin mesleki yönelimleri genel itibariyle ilahiyat fakültesinin dışında bölümlere yöneldikleri söylenebilir.

5. ÖNERİLER

Çalışmadan elde edilen sonuçlar çerçevesinde şu öneriler yapılabilir:

- 1- Proje AİHL'de öğrenim gören öğrencilerin akademik başarısı temel amaç olarak görülmektedir. Bu durum meslek derslerinin ikinci planda kalmasına neden olmaktadır. Dolayısıyla Proje AİHL'lerde imam hatip liselerinin din eğitimi verme misyonundan uzaklaşmasının önlemleri alınmalıdır.
- 2- İmam Hatip Liseleri'nin bir amacı da din görevlisi yetiştirmektir. Öğrencilerin meslek seçimi ve üniversite yönelimlerine baktığımız zaman İlahiyat Fakültesi dışına yönelim oldukça fazladır. Bu sebeple öğrencilerin İlahiyat Fakülteleri'nde de okuyabilmeleri yönünde mesleki rehberliğe önem verilmelidir.
- 3- Bu kurumlara öğretmen seçimlerinde başarılı öğretmenler ve başarısız öğretmenler ayrımının yapılması öğretmenleri mesleki algılarında olumsuz düşüncelere sevk edebilir. Bu durumun yaşanmaması için gerekli özen gösterilmelidir.
- 4- Öğrenci ve velilerin toplumda hali hazırda halen daha ön yargıları bulunmaktadır bu ön yargıların kırılması için AİHL ve Proje AİHL'nin tanıtımı artırılmalıdır.

⁴³ Aşlamacı, "Öğrenci ve Öğretmenlerine Göre İmam-Hatip Liseleri Profiller, Algılar, Memnuniyet, Aidiyet", 32.

⁴⁴ Tuncay Karateke, "İmam Hatip Lisesi Son Sınıf Kız Öğrencilerinin Üniversite Yönelimleri: Elazığ İli Örneği" *Bozok Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi [BOZİFDER]* 17, (2020/17), 221-239.

6. KAYNAKÇA

- Altıntaş, Muhammed, Esat. “Yabancı Dil Hazırlık Sınıfı Olan Proje İmam Hatip Liselerinde Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri- Nitel Bir Araştırma”, *Geleceğin İnşasında İmam Hatip Okulları* (Ed. İlhan Erdem- İbrahim Aşlamacı-Recep Uçar). 2/47-63. Malatya: İnönü Üniversitesi Yayınevi, 2017.
- Aşlamacı, İbrahim. “İHL Öğrencilerinin Meslek Dersi Öğretmenlerine Yönelik Tutum Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”, *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi* 17/1, 2017, 197-232.
- Aşlamacı, İbrahim. *Öğrenci ve Öğretmenlerine Göre İmam-Hatip Liseleri Profiller, Algular, Memnuniyet, Aidiyet*, İstanbul: Değerler Eğitimi Merkezi, 2017.
- Aşlamacı, İbrahim. *Paydaşlarına Göre İmam Hatip Ortaokullarında Din Eğitimi*. İstanbul: Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları, 2017.
- Ayhan, Halis. *Türkiye’de Din Eğitimi*. İstanbul: Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları. 2014.
- Büyüköztürk, Şener vd, Eğitimde *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi, 2019.
- Bozan, İrfan. *Devlet ile Toplum Arasında Bir Okul: İmam Hatip Liseleri Bir Kurum: Diyanet İşleri Başkanlığı*. (İstanbul: TESEV Yayınları, 2007).
- DÖGM. *Anadolu İmam Hatip Liselerinde Program Çeşitliliği (Proje Okulları)*. MEB (2019).
- Din Öğretimi Genel Müdürlüğü. “Yeni dönem kitapçık”, Erişim Tarihi: 23.12.2021, http://dogm.meb.gov.tr/pdf/Yeni_Donem_Kitapcik.pdf.
- İlanlı, Songül. *Proje İmam Hatip Liselerinde Arapça Hazırlık Sınıfı Öğretim Yöntem ve Teknikleri*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019.
- Kara, F. Rana. *İmam Hatip Ortaokulu Öğrenci Velilerinin Beklentileri*, Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2016.
- Karaman, Davut. “Yöneticilerine göre Anadolu İmam Hatip Liselerindeki program çeşitliliği ve proje okul uygulamasının değerlendirilmesi”. *Türkiye Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 11, (2021), 11-38.
- Karateke, Tuncay. “İmam Hatip Lisesi Son Sınıf Kız Öğrencilerinin Üniversite Yönelimleri: Elazığ İli Örneği” *Bozok Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi [BOZİFDER]*, 17, (2020/17), 221-239.
- Karateke, Tuncay. “İmam Hatip Lisesi Öğrencilerinin İmam Hatip Lisesi, Meslek Dersi Öğretmeni ve İdarecilerine İlişkin Metaforik Alguları”. *Cumhuriyet İlahiyat Dergisi-Cumhuriyet Theology Journal* 23/3 (December 2019): 1235-1256.

- Kaya, M.; Bilgü, A. H. ve Kuşakçı, S. "İmam Hatip Liseleri Üzerine Kapsamlı Bir Literatür Taraması". *Talim: Journal of Education in Muslim Societies and Communities*, 4 (1), (2020), 79-113.
- Kaymakcan, Recep- Aşlamacı, İbrahim. "İmam Hatip Liseleri Literatürü Üzerine Bibliyografik Bir İnceleme". *Değerler Eğitimi Dergisi*, 9/22, 2011, 71-101.
- Korkmaz, M. "İmam Hatip Lisesi Öğrencilerinin Bu Okulu Tercih Süreçleri". *Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1/16, 2013, 7-40.
- Millî Eğitim Bakanlığı Özel Program ve Proje Uygulayan Eğitim Kurumları Yönetmeliği. *T.C. Resmî Gazete Sayı: 29818*. (01.09.2016).
- Millî Eğitim Temel Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnemelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, *Resmî Gazete* 28941 (1 Mart 2014), Kanun No. 6528, md. 22/9.
- Öcal, Mustafa. "İmam Hatip Liselerinde Din Eğitimi". N. A. Mustafa Köylü içinde, *Din Eğitimi* (s. 224-267). İstanbul: Ensar Neşriyat, 2017.
- Öcal, Mustafa. "Türkiye'nin ve İslam Aleminin İnşasında Uluslararası ve Proje Anadolu İmam Hatip Liselerinin yeri ve Önemi". Ed. İbrahim Aşlamacı *Geleceğin İnşasında İmam Hatip Okulları*. 2/13-46. Malatya: İnönü Üniversitesi Yayınevi. 2017.
- Öcal, Mustafa. *Osmanlı'dan Günümüze Türkiye'de Din Eğitimi*. İstanbul: Dergâh Yayınları. 2015.
- Özdemir, M.Ali. "Türkiye'de İmam Hatipli algısı: Bazı Göstergeler Bağlamında Sosyolojik Bir Değerlendirme", *Talim Dergisi* (Haziran 2017), 5-27.
- Özdemir, Şuayip – Karateke, Tuncay. "Öğrencilerin İmam Hatip Liselerini Tercih Etme Nedenleri (Elazığ Örneği)" *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 45 (Aralık- 2018): 5-33.
- Parmaksızoğlu, İsmet. *Türkiye'de Din Eğitimi*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi. 1966.
- Uçar, Recep. "İmam Hatip Lisesi Meslek Dersleri Öğretmenlerinin 'İmam Hatipli' Vizyonu". *Yakın Doğu Üniversitesi İslam Tetkikleri Merkezi Dergisi*, Yıl 3, 3/ 2, (Güz 2017), 83-127.
- Yıldırım, Ali- Şimşek, Hasan. *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık. 2018.
- Zengin, Zeki Salih. "Kurtuluş Savaşı Döneminde ve Cumhuriyetin Başlarında Türkiye'de Medreseler ve Din Eğitimi". *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 43/2, 2002, 277-313.
- Zengin, Mahmut- Karaman Davut, "Öğrencilerin Proje Anadolu İmam Hatip Liselerini Tercih Nedenleri ve Mesleki Eğilimleri", *İlahiyat Tetkikleri Dergisi*, Aralık 2020/2, 54: 403-431.